

Hogy halt meg Swartz Lajos?

Szegedi megemlékezés

(Az Aradi téri kopjafaállítások elhangzott: nem rendeznek Szegeden megemlékezést Nagy Imre és mártírjainak temetésének napján, aki belső készletét érez, az 56-os szegedi sortűz színhelyén, a Takaréktár utcában emlékezzen, pénteken fél 1-kor.)

12 óra 20 perc. Sétálok a Széchenyi tér felé. A középületeken fekete és nemzeti színű zászlók, mindenhol a budapesti temetést közvetítő televízió hangja hallatszik. A Széchenyi tér azonban kihalt.

— Uram, én nem vagyok jó, de itt semmi nem lesz — mondja nekem egy ünneplőbe öltözött idősebb férfi, Kovács Károly — zakóján fekete szalaggal.

— Ön itt volt 56-ban is?

— Nem, én nem szegedi vagyok. De valamilyen emléke mindenkinek van, ezeket ápolni kell. Azt gondoltam, olyan tömeg lesz, mint március 15-én.

— Milyen emlékeket ápol?

— Nem 56-hoz kapcsolódik. 44 decemberében 1500 ruhátlan magyart temetünk a Don partján. A gyász napján én erre emlékezem.

Két perc múlva fél egy. Kisebb csoport tűnik fel a Takaréktár utca sarkán, ünneplőben, fekete szalagokkal. 1956. október 26-a szegedi történetét elevenítik föl néhányan. Aztán átsétálnak az úttesten. Pontban fél egy. Valaki megnyom egy autódudát. Értetlen járókelők tekintete nézi. Kínosan hosszú másodpercek után újabb dudák szólnak meg. Mellettünk lefékez, majd megáll a villamos. Az utasok az ablakban csüngenek. A téren állók néma vigyázzban hallgatják a dudakoncertet. Egy arra sétáló szőke csodálkozó arc mögött: „ja, most temetik a Nagy Imréket, biztos azért ácsorognak itt.” Divatossá nyírt ifjú száguld keresztül a téren zöld Ladájával, a néman állók előtt.

Az autókürtök elhallgatnak, a villamos elindul. Időközben talán százan gyűlhetnek össze. Elindulnak a sínekken keresztül a Takaréktár utcába. A sarkon, a gyógszertárnál virágcsokrokat helyeznek a járdára, gyertyákat gyújtanak a szegedi lövöldözés áldozatának emlékére. Néhány perc után Kovács Zoltán, a tanárképző főiskola tanára mond néhány szót, az MDF képviselőjében.

— Tanár Úr! Ön itt volt 1956-ban is? — szólítom meg később, amikor a csoport az Aradi téri kopjafa felé indul.

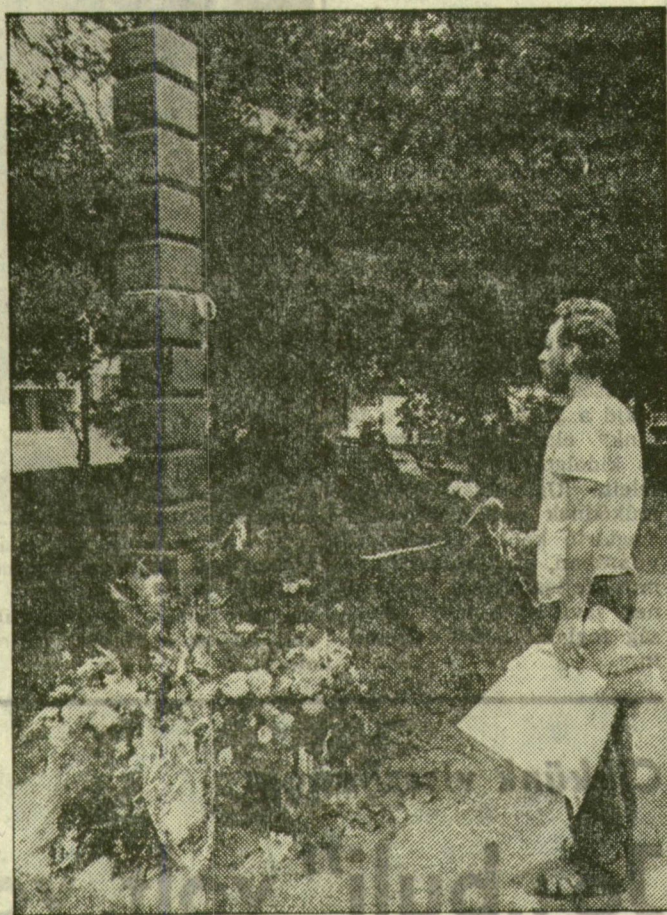
— Nem, akkor még Kálcsán életem. En voltam ott a nemzeti bizottság elnöke, én szerveztem meg az ottani nemzetiséget.

— Azt gondoltam, egy szegedi szemtanú mond majd pár szót...

— Én sem számítottam rá, hogy beszélnem kell, de nem vállalkozott senki, hát meg-szóltam. A kopjafánál tartott szép ünnepség után ez egy kicsit csalódás, bár tudom, az MDF-ből is sokan a budapesti szertartáson vannak, nézőként, rendezőként.

Amíg beszélgetünk, egyik oldalról rendőrautó gurul el mellettünk. A másik oldalról egy férfi érkezik hozzánk. Mint kiderült, szemtanúja az 1956. október 26-án történteknek. Köles József így emlékezik:

— A Dugonics téren, az egyetemről leszedték a csillagot, s azt hozta az Oskola utcán a tömeg, majd a hídra vonult és a Tiszába dobta. A Dózsa György úton keresztül, a színháznál jutot-

Tegnap sokan vittek virágot a szegedi 1956-os emlékhelyre, a kopjafaához

tunk a Széchenyi térre, ami akkor már körül volt zárva katonákkal. Mi, diákok voltunk az első sorban, és kordont alkottunk, hogy a tömeg ne nyomuljon a katonákig. Ekkor Swartz Lajos átbújt a karjaink alatt, és a vezénylő tiszttel tartott, virágcsokorral, zászlóval a kezében. Többször felszólították, hogy álljon meg — közben ő azt kiáltotta: Eljén a magyar hadsereg! —, s az utolsó felszólítás után a tiszttel lelépett a pisztolyával. Ez szinte vezénylő volt a tömegnek és a katonáknak is: a tömeg meglódult, a katonák viszont sortűzet adtak le.

Köles József beszámolója közben két hölgy, Jancsó Klára és Almásy Lászlóné kapcsolódik a beszélgetésbe. Ők is szemtanúk. S noha az akkor 18 éves Swartz Lajos halálának körülményeiről mondtak nem teljesen vág-nak egybe korábbi ismere-

tekkel, ők egybehangzóan nyilatkoznak. Köles József és Almásy meglepve ismerik fel egymást: 1956. nevezetesen napjai óta nem találkoztak.

„A MÁV rendelőből hoztak egy tolokocsit, arra fektették a holttestet, zászlóval letakarták, és vitték át a téren. Az egyetemre, az Ady tere vittek” — mondja Almásy.

„A sortűz utáni menekülést követően cipőkkal, táskákkal volt terítve a tér” — emlékezik Ábrahám János Klára.

„Másnap ki volt írva a Takaréktár utca sarkán: Swartz Lajos utca — meséli Köles József.

Az emlékezők az Aradi téri kopjafa felé indulnak, én ellenkező irányba. A Takaréktár utca sarkán meg a virágcsokrok, gyertyák a járdán... A szegedi megemlékezés nyomai...

Balogh Tamás

Gyapjas Pál tragédiája

Főlemelő érzés volt olvasni a Népszabadságban Mező Imréné és Vársárhelyi Miklós levélváltását. Június 8-án a Köztársaság téri párt-házban elesett Mező Imre özvegy személyes fájdalommal fölülmelve azt írta: „Azokat támogatom, akik a békesség, a kéznység, az együtt haladás ösztöne szólnak.” Nagy Imre harcos-társa, Vársárhelyi Miklós 13-án így válaszolt: „Osztozom fájdalmában, felelősség-érzetében és reménykedésében is...” A tisztesség, folytatta, arra kötelez, hogy „szí-
vünkben lerögzik kegyeletünket Mező Imre emléke előtt is.”

Ma hetven éve született a közeli Tömörkényen Gyapjas Pál, akinek nevét utca viseli Újszegeden. Szegény-paraszt gyerek volt, hat elemit végzett. 1941 decemberében Szegedre vonult be katonának a gépkocsizókhöz. 1943-ban szerelt le.

A főlzabadosítás után belépett a kommunista pártba, és rendőr lett, 1947-ben hat hónapos tanfolyamot végzett Szegeden. 1949-ben áthelyezték a karhatalomhoz, az Államvédelmi Hatósághoz. Az egyéves iskola után alhadnagyként Hódmezővásárhelyen, Kecskeméten, Békéscsabán szolgált. 1954-ben, már hadnagyként, Magyarbányhegyre helyezték a

helyőrség parancsnokának. Innen rendelték föl 1956-ban a fővárosba. Október 25-én, a Magyar Rádióval esett el. A pálmönostorai temetőben helyezték örök nyugalomra.

A barikádnak tehát a másik oldalán küzdött. Mégis azt hiszem, a történelemnek ugyanolyan mártírja, mint akik azokban a napokban a népfelkelés harcosai, a nemzeti függetlenségért és demokráciáért áldoztak életüket. Nem a népi kollégisták voltak a janicsárok, hanem ők, a nép fiatalai, akik a jobb világ eljövételtől való őszinte hittel álltak a népi demokrácia, majd a szocializmus hitt ország szolgálatába, és erre tették föl életüket. Tragédiájuk, hogy lépésről lépésre olyan magatartásra kényszerültek, amely a magyar nép többségének leigázásához vezetett. Nem tudom, hogy Gyapjas Pál személy szerint vétett-e embertársai ellen, de ha posztjából és vakhitéből valószínű is ez, halálával, fiatal életének fölázásával jóvá tette.

Ezért azt tartom róla, amit Vársárhelyi Miklós Mező Imréről: „a történelem áldozata lett”.

A nemzeti megbékeles ennek kimondását is megköveteli tőlünk.

Péter László

A bürokrácia ledarálja a tőkét?

A „hallgatag svájci”...

— Bécsből hazáig alig tudok előzni a sok magyar kocsi-tól — mondja Baranyai Ferenc, magyar származású svájci üzletember. — Sok magyar kimegy kocsit venni, ott szórja el az ország pénzét. Nem szegények a magyarok, csak sokat sírnak! En legalábbis ezt látom, lehet hogy ezért a kijelentésért majd lesznek, akik megkö-
veznek, de így van.

— Most mit keres idehaza?

— Tíz svájci vállalat megbízásából tárgyalok Szegeden. Úgy tűnik, három kft-t, vegyes vállalatot is nyélbe tudunk most ütni itt Szegeden.

— Mit ajánl?

— Tízezer használt gépkocsi behozatalára kaptam engedélyt. Szegeden lenne az elosztótelep. Darabokban hoznánk be a gépkocsikat. Itt kívánságra összeraknánk, vagy alkatrészként értékesítenénk.

— Forintért?

— Igen! De valutáért is, ha azzal akar valaki fizetni. Az egynapos kocsi az ötvenévesig mindent hozunk. A számítógép nyilvántartja, és kívánságra „fejben” összerakja a kocsit. Szegeden va-

lutasboltot is nyitunk hamarosan, ugyancsak az autós szakmában.

— Hol?

— Telephely még nincs. Tízmillióért kínáltak egy üzletet, de egyévi bérleti díjért ez kicsit sok.

— Mit visz ki az itt eladott kocsikért?

— A tőke egy részét itt hagyom, befektetném újabb vegyes vállalatokba. A többiért élelmiszert vinnék külföldre. De az az igazság, az autózótelep kívül még nagyon sok mindennel foglalkozunk. Például magyar munkaerőt szerződötünk külföldre, vagy sportembereket kommandálunk... Adunk-veszünk...

— Ilyen simán megy az üzlet?

— Hát azt éppen nem mondanám. Elszomorító, hogy nyolc hónapot kellett várni egy engedélyre, hogy autógumikat hozhassunk be.

Megvetettek a partnereim-mel egy gumifutó céget is. Ez volt a feltétele annak, hogy behozhassuk az árut. A magyar bürokrácia elképesztő. Nem veszi figyelembe a realitásokat. Azt, hogy mi segítő szándékkal hozzuk be ide a tőkét.

— Ön például mennyit?

— Több millió svájci frankot. Beszállunk például a már üzemelő Tomafuck Kft-be is. De magyar üzletembereket is utaztatunk júliusban Svájcba.

— Üzletember elsősorban, vagy jószívű egykori magyar?

— Ma is magyar vagyok. Szegeden születtem, 1957-ben hagytam el az országot. Az elmúlt időben Magyarországon megindult politikai, gazdasági folyamatok rendkívül szimpatikusak a nyugati világban. A kinti tőke évek óta ugrásra kész, csak a kellő pillanatot vártuk. Most biza-kodunk és persze üzletet is látunk Magyarországon.

— Aggályai?

— Nincsenek. Az idő ke-reke visszafordíthatatlan, szerintem. De a bürokráciát önöknek le kell küzdeni. Elképesztő, hogy míg nálunk, Svájcban 48 óra alatt be-
gyez egy céget a bíróság, addig itt mindez 60 nap. Nálunk néha hamarabb kap valaki állampolgárságot, mint itt pécsetet egy engedélyre. Pedig a svájciak nemigen osztogatják ezt a papírt...

R. G.

Egyéb adók A kedvencünk ugyan nem lesz

Elkészült az adóreform továbbfejlesztésének koncepciója. A hároméves adókor-szerűsítési programot, pénzügyminiszter a június 27-én kezdődő ülésen terjeszti a képviselők elé.

A továbbfejlesztés során elsősorban arra kell törekedni, hogy következetesebben érvényesüljön az adórend-szer semlegessége, lényegesen csökkenjen a jövedelemtulaj-donosok egy részének előnyt biztosító kedvezmények és mentességek száma. Sor kerülhet az adóterhek általános mérséklésére. A jövőben a piac kiterjedésével a kon-junktúraszabályozás fő eszkö-zévé a monetáris, valamint az aktív árfolyampolitikának kell válnia, míg az adózási eszközöket csak szűkebb körben, kiegészítő jelleggel indokolt alkalmazni.

A vállalkozásokat érinti, hogy a tervek szerint a kö-vetkező években megszűnik a beruházásokat terhelő ál-talános forgalmi adó, vala-mennyi termelési adó, vala-mint a bérnövekedést terhelő nyereségadó. Csökkennek vi-szont a különböző vállalkozá-sokat érintő kedvezmények. A koncepció szerint szükség van az állami vagyon utáni normatív részesedés, illetve osztalékfizetés bevezetésére is. Ha erre sor kerül, lehető-ség nyílik a vállalkozási adó általános terheinek csökken-tésére. Ebben az esetben lé-nyegében azonos adózási fel-tételek között gazdálkodhat-nak majd az állami vállala-tok és a társaságok.

Szükség van a földadó-rendszer korszerűsítésére is. Olyan új, egységes földadó bevezetését tervezi a pén-zügyi kormányzat, amely szervezetsemleges, nem tesz különbséget a vállalkozások és a magánszemélyek között. (Erre valószínűleg legkoráb-ban 1991-ben kerülhet sor.)

A koncepció szerint to-vábbra is a személyi jöve-delemadó-rendszert kell fej-leszteni, mivel a családi jö-vedelemadó-rendszer bevezetése jelentősen megnövelné a bürokráciát, és a családok többségének nem lenne elő-nyös. Ezzel párhuzamosan mindenképpen szükség van a családipótlék-rendszer to-vábbfejlesztésére, igazságo-sabbá tételére.

SZÓKEFALVI-NAGY BÉLA INDÍTVÁNYA

Szókefalvi-Nagy Béla aka-démikus a következő javas-latot adta át a szegedi váro-si tanács elnökének:

„Szeged egyik főutcája a Kossuth Lajos sugárút és a Petőfi Sándor sugárút között haladó Tolbuhin sugárút (azelőtt Kálvária utca). Míg Kossuth Lajos és Petőfi Sándor személye és törté-nelmi jelentősége egész nem-zetünk előtt ismert, hozzá-juk máig élő és bizonyára továbbra is élettel érzelmi szálak fűznek bennünket, addig Tolbuhin marsall személye lakosságunk zöme előtt ismeretlen, idegen ma-radt. (A legjobb esetben is

annyt tudnak róla, hogy a nagy szovjet honvédő há-ború egyik tisztje, a 3. uk-rán front parancsnoka volt.) Úgy vélhető, hogy a Széche-nyi téren elhelyezett két szov-jet emlékmű parancsnok-ra, tisztekre és katonák-ra egyformán emlékeztet.

Javasolom: A mai „Tolbu-hin sugárút” neveztesse el „Nagy Imre sugárút”-ra. A régi Kálvária utcát a „Kál-vária tér” szakította meg. Utóbbit ma „Üttörő tér”-nek nevezik. Indokolt, hogy ez a tér visszakapja régi nevét, azaz legyen újra Kálvária tér.”

PÁLYÁZATI FELHÍVÁS

A Csongrád Megyei Tanács V. B. ifjúsági és sportosztálya pótpályázatot írt ki, mellyel ifjúsági közösségek munkáját kívánja támogat-ni. A pályázó közösségek vissza nem térítendő cél-támogatásként kapnak pénz-összegeket, a választott pá-lyázati témától, a megfo-galmazott programtól, az önfinanszírozás mértékétől függően. A pályázók között összesen 387 ezer forintot osztanak fel. Pályázni lehet a következő témakörökben: Az ifjúság nyilvánosságának biztosítása (160 ezer forint), szabadidőspórt, turisztika (60 ezer forint), hátránycs-helyzetű, veszélyeztetett fia-

talok támogatása (60 ezer forint), kultúra, művelődés, számítástechnika népszerű-sítése (60 ezer forint), kör-nyezetvédelem (47 ezer fo-rint). A pályázatnak tartal-maznia kell a pályázat cél-ját, a pályadíj felhasználá-sára vonatkozó elképzelése-
ket, a rendelkezésre álló anyagi, technikai bázis le-írását, a pályázó eddigi eredményeit. A pályázatokat szakértőkből, valamint ér-dekvédelmi szervezetek tég-jaiból álló kuratórium bírál-ja el. A pályázatokat 1989. július 10-éig lehet beküldé-ni a Csongrád Megyei Tanács V. B. ifjúsági és sport-
osztályához (Szeged, Szé-chenyi tér 9.).

IFJÚSÁGI OTP-GARZONAKCIÓ

35. életévüket; munkáltatói, intézményi véleményt, ja-vaslatot mellékelnek. A je-lentkezéshez igénylői ada-tlapot kell kitölteni amely munkanapokon reggel fél 8-tól este 7 óráig szerzethet-be az ifjúsági és sportosztá-lyon, valamint az ifjúsá-gi irodában (Deák Ferenc u. 28-30.). Az adatlapok be-küldési határideje, ajánlott levélben: 1989. július 7.

Cím: Szeged Megyei Városi Tanács V. B. ifjúsági és sportosztálya, 6720 Szeged, Deák Ferenc u. 28-30.

A lakások odaítélési ja-vaslatáról társadalmi bi-zottság dönt.

EMBERI JOGOKAT ROMÁNIÁBAN

A Magyarországi Szoci-áldemokrata Párt szegedi szervezete tiltakozik a ro-mán nép emberi jogainak megsértésével szemben. Románia területén élő bármely em-bernek joga kell hogy legyen európai emberhez méltó életkörülményekhez.

Felkérjük a magyar kor-mányt, hogy tiltakozzon em-bertársaink jogainak és ele-tének teljesen bizonytalan

állapota miatt a román ál-lam területén. Tiltakozunk és kérjük fel a nemzetközi szervezeteket, a demokráti-kus országokat, hogy tegye-nek meg minden politikai és gazdasági intézkedést az embertelen állapotok mi-előbb megszüntetése érde-kében.

Bene István

az MSZDP szegedi szervező-bizottságának nevében